

Araştırma Makalesi/Research Article

GÜÇ GEÇİŞ TEORİSİ VE ÇOKLU HİYERARŞİ MODELİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK: DÜNYA GÜÇ HİYERARŞİSİNDEKİ DEĞİŞİMİN TEORİK ANALİZİ

*RETHINKING POWER TRANSITION THEORY AND MULTIPLE HIERARCHY MODEL:
THEORETICAL ANALYSIS OF THE CHANGE ON WORLD POWER HIERARCHY*

Öner AKGÜL*

Öz

Bu çalışma, güç geçiş teorisi'nin temel varsayımlarını açıklayarak Türkçe literatüre katkıda bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Ülkelerin gücünü oluşturan iç kapasiteleri, ekonomik, askeri, demografik, topraksal ve teknolojik birçok değişkeni kapsar. Bu içsel kapasiteler durağan değildir. Devletlerin askeri ve ekonomik büyümelerinin getirdiği yükseliş trendi, bu devletlerin güçlerinin birbirlerine yaklaşıyor uluslararası sistemin istikrarsızlaşmasına neden olur. Uluslararası sistemde tatmin olmayan devletlerin, uluslararası sistem hiyerarşisinde bir revizyon yaratma girişimi, küresel sistemi savaşa sürükleyebilir. Bu çalışma uluslararası sistemdeki kırılmaları ampirik yöntemlerle ortaya koyan Organski'nin güç geçiş teorisi aracılığı ile günümüz uluslararası sistemini analiz etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda güç geçiş teorisinin temel varsayımları ortaya konularak günümüzde yaşanan sistemik kırılmaların dünya siyasetini nasıl etkilediği incelenmektedir. Literatürde önemli ölçüde güç geçiş teorisi uygulaması bulunmakla birlikte gerek yerel hiyerarşide gerekse uluslararası hiyerarşide Çin'in yükselişi ampirik olarak gözlemlenebilir niteliktedir. Nitekim yeni hegemonun Çin olacağı birçok yazarın ortak görüşü olup verilerle de desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güç geçiş teorisi, Çoklu Hiyerarşi, Uluslararası Sistem, Denklik/Baskınlık, Çin.

Abstract

This study was prepared to explain the basic assumptions of Power Transition Theory in order to contribute Turkish international relations literature. The analysis of material capacities of countries comprises various variables such as economic, military, demographic, territorial and technological. These material capacities are not constant. Rising military and economic trends of national material capabilities may result in instability of the international system, due to power parity among the states. At the end of this process, the World may be dragged into a global war due to the dissatisfaction of the states. This study is prepared to explain power shifts within the international system on the basis of Organski's Power Transition Theory. It is reviewed in the context of this study that how World politics is affected by the systemic disequilibrium. Power Transition Theory and the rise of China is empirically one of the most studied cases in the context of local and international hierarchy. Indeed, most scholars accept that the new preponderant would possibly be China after the US hegemony on the basis of empirical analyses.

Keywords: Power Transition Theory, Multiple Hierarchy, International System, Parity/Preponderance, China

* Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, oakgul@ahievran.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Research problem

The changing structure of international system is one of the most discussed debate in the theories of international relations. The aim of this research to explain the changing structure of the international system on the basis of Power Transition Theory rather than Neo-realism which can be regarded as the most common theory to explain this structural change. Through this research, the other aim is to adapt the longstanding research tradition, Power Transition Theory, into Turkish international relations scholar.

Research Questions

How do power shifts affect the systemic structure? When do the most powerful states drag the international system into a global war? How does the distribution of power become a matter among the major powers? Is only ordering principle of international system realist anarchy theory? We can prolong these questions on the basis of traditionalist versus behaviorist debate. It can be argued that if there is a conflict among nations, thereafter the power phenomenon gains importance. Briefly, the distribution of power among, specifically major powers, may lead the international system into a global war in accordance with most IR theories. However, the basic question is how it may happen.

Literature Review

According to Realist theory, the balance of power is an important dimension for international stability because of it produces a relative equilibrium. Even it was discussed among most scholars for a long time, this understanding accepted as the basic element of international stability. Along with the behavioral challenge to the traditional theories of IR, in 1958, A.F.K. Organski initiated a research program named as Power Transition Theory. On the contrary to Waltzian realism, the ordering principle of the international system accepted as hierarchy rather than anarchy by considering on the distribution of power. Various scholars produced different techniques on the measurement of power. However, the rise of the capacity of nations can produce power shifts between the layers of international hierarchy according to Power Transition Theory. It was argued among the IR scholars that these power shifts might have emerged as a result of either power parity or power preponderance. On the contrary balance of power theorists, Power Transition Theory argues that the international system is hierarchical because there is one the most powerful its followers. It can be argued that the states ranked in the international system depending on their power. The power transition theorists named that as “power preponderance”. Naturally, the most powerful one is the most satisfied state from the status quo while there are other layers beneath the preponderant state. Major Powers in the second position of the international hierarchy can be both satisfied and dissatisfied. The satisfied states can be regarded as an ally of the preponderant. However, the dissatisfied ones have the possibility to challenge to the preponderant. In this context, the global war may emerge as a result of a challenge from dissatisfied states during the power parity to the preponderant state. Douglas Lemke adapts this logic of understanding to the regional/sub-system levels. According to him the same process in the international system may emerge within the local hierarchies. The multiple hierarchy models explain minor-major power relations by considering the local hierarchies. This approach made a comprehensive understanding of the power shifts among states on both the global and local level.

Methodology

This research was prepared as a review article. In other words, the findings of the quantitative scholars of international relations established the Power Transition Theory’s basement. The positivist methodology was used by Organski, Kugler, Lemke and other theorists in order to explain their argument. In this research, how the quantitative results can explain international relations which were neglected by Turkish international relations scholars.

Results and Conclusions

It was argued here that the existing international system can be explained through Power Transition Theory if considering on the power shifts and dissatisfaction of states. The rise of China and rivalry with USA, emerge of India and Japan, dissatisfaction of Russia have a significant potential to transform the existing international hierarchy. When the unipolarity of World eventually chancing today, several power transition scholars accept that the next preponderant will be China as a result of a rivalry with the USA. The basic question here is whether a kind of peaceful power transition is possible or not. The writers have no consensus on this issue, however, the historical processes show that peaceful power transitions are possible depending on the will of the leaders.

GİRİŞ

Güç, uluslararası ilişkilerde teorik olarak en çok incelenen, nitel ve nicel olarak analizlere tabi tutulan ve birçok analizde kullanılan ‘büyülü’ bir kavramdır. İktisatçıların görünmez el prensibi gibi uluslararası ilişkilerdeki güç dağılımı, uluslararası sistemin yapısal olarak temel dinamiklerini belirler. Güç, eğer devletlerin içsel kapasiteleriyle ürettikleri bir olgu ise o halde göreceli olarak her devletin bir diğerinden daha güçlü olduğu bir yapı ortaya çıkar. Bu yapıda bir tane en güçlü ve en güçsüzler bulunurken, bunların dışındaki tüm devletler bu ikisinin arasında güçlerinin büyüklüklerine göre konumlanırlar. Bu yapılanma göz önünde bulundurulduğunda bir problematik ortaya çıkar: en güçlü olanın konumu her zaman sabit midir? Yoksa azalış/artış eğilimi gösterir mi? Kapasite bakımından en güçlü devletin hemen arkasında konumlanan devletlerin gücü de sabit midir? Başat devletlerde sistemin baskın devleti olma güdüsü hangi durumlarda ortaya çıkar? Benzer güçteki devletlerden bazıları, baskın devlete meydan okurken, diğerleri neden baskın devletlerin yanında yer alır? Güç dengesi istikrarın mı, yoksa çatışmanın mı garantisidir?

Bu sorular esasen uzunca bir süre savaş ve çatışma konularında uluslararası ilişkilerin hâkim paradigması olan realizmin varsayımlarını, ampirik yöntemlerle sınavarak cevap bulmaya çalışan davranışsalcıların sorgulamalarının çıktısıdır. Realist teori, uluslararası ilişkilerin merkezine gücü koyarken, sistemin düzenleyici prensibi olarak anarşiyi temel alır. Uluslararası ilişkilerde realist teorinin hâkim olduğu dönemde, epistemolojik anlamda farklılaşan davranışsalcılar bu yaklaşıma bir antitez geliştirmiştir. Onlara göre uluslararası sistem anarşik değil, hiyerarşiktir. Dolayısıyla güç dengeli değil, baskın-tabii kurgular yaratarak bir piramit biçimde sistemi oluşturur. Uluslararası sistemde devletler bu piramitlerin basamaklarında, güçlerine bağlı olarak değişimler yaşayabilirler. Ancak en tepedeki devletle ona kapasite bakımından meydan okuyan gücün çatışması, bir küresel savaşın fitilini ateşleyebilir.

Bu çalışma yukarıdaki sorulara cevap arayan güç geçiş teorisini açıklamak ve Türkçe literatüre katkıda bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu açıdan öncelikle uluslararası sistem kurgusunun yaratılması ortaya konularak, güç geçiş teorisinin önemli bileşenleri olan güç baskınlığı ve güç denkliliğine kavramsal zemin hazırlanmıştır. Organski ve ardından Kugler, Lemke, Tammen gibi güç geçiş teorisyenlerinin sistemik ve aktör çiftleri ilişkilerini açıklama biçimleri aktarılmıştır. Genel anlamda Organski’den başlayan bu teorik geleneğe, sonraki teorisyenlerin katkıları incelendikten sonra, bu teorinin çıktılarını günümüz uluslararası politikasında arayan yazarların yaklaşımları açıklanmıştır.

1. ULUSLARARASI SİSTEMLER, DEVLETLER VE GÜÇ

Antik dönemden bugüne devletler kadar devletlerin sınırları büyüyerek birbirlerine yaklaştıkça savaşların arttığını, modern devletlerin sınırlarının net bir biçimde haritalandırılması ile sistemlerin kurumsallaştığı görülmektedir. Hititlerle, Mısırlılar, Romalılarla, Kartacalılar, Yunan Krallıkları ile Persler’den başlayarak sistem tarihi çok gerilere götürülebilir. Ancak modern anlamda sistemlerin 1648 Westphalia Barışı ile başladığı düşünülürse, dünya sistem tarihinin belirli aralıklarla büyük savaşlara yöneldiği tarihin bize öğrettiği önemli bir döngüdür. Tarihsel süreç, insanın gelişen ve değişen ihtiyaçlarıyla paralel olarak örgütlenecek genişlediği, yayıldığı ve yeni topraklar edindiğini bize ispatlar. İnsanın, yeni topraklar edinme ihtiyacı, barınma, beslenme, hammadde bulma, teknoloji geliştirme gibi birçok ihtiyacı yine kendi reorganizasyonu ile sonuçlanmıştır. Dolayısıyla insan ihtiyaçları ile başlayıp kurumsallaşmış devlet organizasyonlarına erişen süreçler, günümüz uluslararası sisteminin en temel aktörleri olan devletleri yaratmıştır. Modern devletler sisteminin doğuşu ile birlikte kurumsallaşan ilişkiler, insan ihtiyaçlarının artmasıyla birlikte daha karmaşık bir hal almıştır. Özellikle sanayi devrimi sonrasında, toplumların kümülatif olarak ihtiyaç artışından doğan taleplerinin, daha örgütlü olarak karşılanması gerekmektedir. Nitekim devletler bu ihtiyaçları karşılayacak nitelikte donanımına sahip olduklarında, diğerleri üzerinde tahakküm kurma avantajı kazanmış, daha ileri boyutta yayılma eğilimine girmiştir. Bu durum endüstri devrimiyle sömürge sistemlerini kurgularken, aynı zamanda yeni ihtiyaçlar da yaratarak döngüsel bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Daha fazla insanın daha fazla talebi ve arzı olacağı varsayımı dikkate alınırsa nüfusun, bir devletin gücünün ölçülmesinde önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bağlamda nüfusu artan, kaynakları fazla ve teknolojik açıdan yüksek nitelikli devletler, modern devletler sisteminin başından

beri başat güçleri olarak düşünülebilir. Nüfus, kaynaklar ve teknolojinin yüksekliği ve azlığı durumu Nazlı Choucri ve Robert North tarafından Yanal Baskı Teorisi (Lateral Pressure Theory) kapsamında açıklanmaktadır (Choucri, North, 1972, 1989; Choucri, North, 1975; Midlarsky, 1989). Dolayısıyla materyal kapasite yazarlara göre farklılık gösterse de nüfus gücün anlaşılmasında önemli bir faktördür (Organski, Organski, 1961).

Realist geleneğin yaklaşımlarına bakıldığında bir devletin içsel kapasitesi onun gücünü artırma ve uluslararası sistemde yer alma açısından en önemli altyapısıdır. Bu bağlamda içsel kapasite, askeri gücün gelişiminde önemli bir rol oynayarak nüfusun korunma ya da yeni yerler edinme gibi ihtiyaçlarına göre şekillenir. Başka bir ifadeyle askeri kapasite, devletlerin kontrol edebilecekleri alanlar ya da olayların kontrolünde kullanıldığı ileri sürülebilir. Uluslararası sistemin değişim süreci, bu bahsedilen içsel kapasitenin, devletlerin ordularında yarattığı değişimle açıklanabilir. Bu değişim yükseliş ya da düşüş biçiminde gerçekleşir. Özellikle Westphalia Barışı sonrası dönemde yükselen devletlerin, o dönem hâlihazırda güçlü olan imparatorluklar aleyhine yüzyıllarca kademe kademe büyüyerek günümüz başat devletler sistemini hazırladığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Nitekim bu dönemin uluslararası sistemi, insani ihtiyaçlar gibi işlevsellik kazandırılan devletsel ihtiyaçlara erişmiş, uluslararası hukuk, üniversiteler, borsalar gibi kurumlar uluslararası sistemin en önemli araçlarına dönüşmüştür. Uluslararası hukuk ile devletlerarası ilişkiler rasyonelize edilirken, üniversiteler aracılığı ile yeni teknolojiler geliştirilerek askeri üstünlükler sağlanmış, borsalar ve bankalarla sermaye birikimi ve yatırımı kurumsallaştırarak modern uluslararası sistemin en temel dinamikleri oluşturulmuştur. Dolayısıyla tüm bu değişkenler gücü yaratan dinamikler olarak karşımıza çıkan insan ihtiyaçlarının en kurumsal yapılarını oluşturmuşlardır. Dolayısıyla endüstrinin ve bilimin sayesinde oluşan ekonomik gelişmişlik bunu öncelikli olarak başaran ve kurumsallaştıran devletleri açıkça diğerlerinden güçlü kılmıştır.

Uluslararası ilişkiler teorilerinde birçok farklı açıklaması olsa da şunu söylemek yanlış olmayacaktır: güç, üretilir. Öyle ki tek bir mekanizmanın birbirinden bağımsız çalışan parçaları gibi bir devletin gerek bireysel gerek toplumsal gerekse devlet bütünlüğü içerisinde işleyen parçaları, ortak komuta merkezi dâhilinde ya da merkezsiz biçimde güç üretir. Güç ve kapasite, kavramsal olarak aynı anlama gelmez. Gücün üretim sürecinin materyal kapasite anlamında çokça ve kümülatif halde olması bir diğeri ile mukayese edildiğinde anlamını bulur. X devletinin kapasitesinin çok yüksek olması, görece olarak X devletinin Y devletinden daha güçlü olduğu anlamına gelmez. Bu açıdan Y devletinin kapasite miktarı önemlidir. Nitekim “çok” kavramı görelidir. Öte yandan bu mukayese, devletlerin görece kapasitesi açısından bilgi verir. Uzak bir kıtada hâkim izolasyonist tek bir devlet, Dünya siyaseti açısından onu güçlü devlet yapmaz. Ancak iç kapasitesini uzak kıtalara erişimin bir aracı olarak kullandığında anlamlı bir sonuç çıkarılabilir. Bu anlamda devlet, kapasite bakımında diğerlerinden üstün olduğu noktada ve bu kapasitenin kullanım biçimine bağlı olarak gücü üretir. Devletler, sistemlerde bir diğeri üzerinde bırakabildiği etkiye göre hayatta kalmaktadırlar. Dolayısıyla güç, kapasiteden farklı olarak hem materyal bir birikim sunar hem de bu materyalin kullanım biçimine bağlı olarak diğer taraf üzerinde belirleyici bir etki bırakır. Bu etki o devletin kapasitesine, liderinin uluslararası kişisel ilişkilerine, devletin geçmişteki başarılarına göre değişebilir. Ancak birey ve devlet düzeyinde analizlere göre, yeterli materyal kapasitenin uygun bir liderlik altında kullanılmasıyla, diğer devletler üzerinde etki yaratabilen bir güç merkezinin oluştuğu ileri sürülebilir. Jeffrey Hart’ın da belirttiği gibi güç, aktörler üzerinde kontrol, olaylar üzerinde kontrol ve kaynaklar üzerinde kontrol gerektirir (Hart, 1976).

Dünyanın topraksal veya kaynaksal toplamı eğer nüfuslar arasında eşit bölünseydi, belki bu kadar çok sayıda savaş yaşanmayabilirdi. Ancak dünyanın topraksal ve kaynaksal toplamı nüfuslardan ziyade devletler arasında bölündüğünden, tarih boyunca savaşlar kaçınılmaz olmuştur. Bu varsayım tabii olarak sadece kaynağa ve toprağa dayalı savaşları açıklar. Ancak savaşların nerdeyse %85’inden fazlası toprağa dayalı uyumsuzlıklardan meydana geldiğinden, bu bahsedilen durum savaşa ilişkin genel bir bakış açısı yaratabilir (Vasquez, 1986, 2004, 2009). Çünkü bu durumda, bir siyasal birim (devlet vb.) kendisiyle aynı durumda olan bir ötekiyle eşitsiz dağılmış bir topraksal büyüklükte eşit işlevler yüklenerek hayatta kalmaya çalışır. Burada siyasal birimler sadece devletler olmayabilir. Etnik, dinsel ya da dilsel grupların silahlanarak politik bir amaç etrafında toplanması da bir hayatta kalma biçimi şeklinde belirir. Onlar da devletle benzer işlevleri

üstlenebilirler (Toft, 2002). Bu bağlamda kaynakların ve/veya toprakların kullanımı, bir ötekileştirmeyle çatışmaya döner. Ötekinin ortaya çıkışı aslında eşyanın doğası gereği birçok siyasal birimin aynı anda var olduğu bir sistemin kuruluşu anlamına gelir. Bu durumda gerek devlet gerek devlet dışı karar mekanizmaları olmak üzere, her devletin birden fazla devletle benzer yollarla hem rekabet hem de işbirliği içerisinde olabileceği sonucuna ulaşılır. Hobbes'ın da belirttiği gibi aynı hedefe yönelen devletler işlevsel olarak birbirleriyle eşittir. İşte bu eşitlikten dolayı *güvensizlik* meydana gelmektedir.¹ *Güvensizlik* Hobbes'a göre savaş doğurur (Hobbes, 2012). Realist bakış açısıyla doğa hali olan bu durum, sosyal ve ekonomik durumlar için de söz konusu olabilir. Nitekim çok etnikli dengesiz dağılmış topraksal ve kaynaklı bölgelerde, çatışmaların daha çok görülmesi de buna bir örnek teşkil eder.

2. ULUSLARARASI SİSTEMDE GÜCÜN GEÇİŞKENLİĞİNİN BİLEŞENLERİ: GÜÇ BASKINLIĞI VE GÜÇ DENKLİĞİ

Gücün belirleyici unsuru devletlerin kapasiteleriye ve eğer kapasite eksikse, o halde devletler bunu tamamlamak için ittifaklar, uluslararası ticaret anlaşmaları ya da diğer spesifik metotları kullanırlar. Bu kapasite, sert güç (hard power) bağlamında endüstriyel ve potansiyele bağlı olmakla birlikte nüfus da bunda etkilidir. Devletlerin materyal kapasiteleri düşünüldüğünde, hiçbir devletin toplam potansiyeli tam anlamıyla en yüksek düzeylerde olmayabilir. Dolayısıyla devletlerin güçlerindeki değişim, bu materyal kapasitedeki değişime bağlanabilir. Kapasitedeki artış ve azalışların, uluslararası rekabeti etkileme biçimi bu çalışmanın kapsamını oluşturduğundan, güç geçiş teorisini açıklamadan önce, gücün geçişkenliği üzerine literatürü gözden geçirmenin faydalı olacağı düşünülebilir.

Uluslararası ilişkilerde güç olgusunun sistemik yapıyı nasıl şekillendirdiği esasen alanın en eski konularından biridir. Nitekim yapısalcıların “denge teorisi” bunun en bilinen örneklerinden biridir. En basit anlatımıyla, Kenneth Waltz'un da ileri sürdüğü gibi güç dengelendiğinde, uluslararası sistem istikrara erişir. Dolayısıyla Waltzçı neorealizmin üzerine kurgulandığı güç dengesi, teoride davranışsalı başkaldırının yükselişi ile birlikte en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Anarşik bir uluslararası sistemde devletlerin dengeleme davranışının, sistemi istikrarlı bir hale getirmesi esasen bir varsayım olmakla birlikte, bu varsayım ampirik yöntemlerle veri analizine tabi tutulduğunda tam tersi sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara göre güç, uluslararası sistemde denge halindeyken değil, hiyerarşik olarak dağıldığında sistemi istikrar noktasına getirmektedir. Dolayısıyla bu hiyerarşi belirli aralıklarla ve güç dağılımına bağlı olarak değişmektedir. Bu konu teorik anlamda birbirine karşıt iki görüşü doğurur. *Güç denkliği* (power parity) mi uluslararası sistemin istikrarını açıklar, yoksa *güç baskınlığı* mı? (power preponderance) (Levy, Thompson, 2011). Güç denkliği hipotezi, güç dengesinden farklı olarak devletlerin toplam materyal kapasitelerinin birbirine olan denkliğini ifade eder. Başka bir ifadeyle nüfus, askeri güç, ekonomik altyapı unsurlarının toplamının birbirine yaklaşık denk olması durumudur. Güç denkliği hipotezine göre devletlerin gücü birbirine yaklaştıkça, rekabet halinde olan devletlerin savaşma olasılığı artar (Moul, 2003). Bu yaklaşımdan hareketle realistlerin vurguladığı güçlerin denge durumunda olması hali, geçici olarak bir istikrar sağlasa da zamana ve bu devletlerin birbirlerine olan coğrafi yakınlıklarına göre savaş ihtimalini artırır. Bu bağlamda sistemik istikrarın kökleri, gücün hiyerarşik olarak dağılımına bağlıdır. Hiyerarşinin en üst katmanı ile bir sonraki arasındaki güç farklılığı da sistemin istikrarının temel belirleyicisi olmaktadır. Bu bağlamda *gücün geçişkenliği*, sistemik anlamda en güçlü olan devletin hiyerarşideki durumunun değişimi olarak adlandırılabilir. Başka bir ifadeyle devletler, iç kapasitelerine bağlı olarak bir güç ürettiklerinde, sistem hiyerarşisinde bu güce bağlı bir statü kazanırlar. Sistemde farklı katmanlarda bulunan devletler, özellikle güçleri birbirine yakınsa, hâlihazırdaki statükodan ya da buradaki statüsünden dolayı tatminsizlik yaşarlar. Tatmin olmamış bu devletler, sistem hiyerarşisindeki kırılmanın başlangıcını teşkil eder. Bu duruma bazı yazarlar sosyolojiden ödünç alınan bir kavram olan *statü uyumsuzluğu* adını verir (Cashman, 2013). Burada en önemli sorun, statü uyumsuzluğunun başlatıcısı eğer güç denkliği ise, bu güçlerin denk olduğunun

¹ Çalışmanın içeriği gereği burada devletlerin nasıl oluştuğundan bahsedilmeyecektir. Ancak Rousseau, Locke ve Hobbes gibi klasiklerin varsaydığı gibi devlet yine insanın/toplumun ihtiyaçlarından oluşmuştur. Ancak burada özellikle devletin icadından sonraki dönemde kurulan uluslararası sistemlerin nasıl kurulup, kurumsallaşıp daha sonra yenisiyle yer değiştirdiği, bu çalışmada gözden geçirilen hususlardan biridir.

nasıl gözlemleneceğidir. Dolayısıyla gücü ya da en basit anlatımıyla devletlerin içsel dinamiklerinden doğan kapasiteyi ölçmek gerekmektedir (Mansfield, 1992, 1993; Midlarsky, 1974; Morton, Starr, 2001; Vasquez, 1986).

Uluslararası ilişkilerde birçok teorisyen, neredeyse yüzyıldan fazla süredir devletlerin gücünü ölçülebilir hale getirerek gücün geçişkenliğini açıklamaya çalışmışlardır (Höhn, 2014). Gerek ampirik yöntemler gerekse geleneksel yöntemlerle bu durumu açıklayan teorisyenler, dünyada büyük güçlerin belirli dönemlerde yükselişe geçtiklerini, sistemin baskın gücüne meydan okuyan devletle beraber sistemin kırılmalar yaşadığını ileri sürmektedirler. Bu bağlamda dünya döngüsel olarak belirli aralıklarla farklı devletlerin öncülüğünde hegemonik dönemler geçirmektedir. Bu hegemonik dönemler, sistemde gücün dağılımı biçimine bağlı olarak değişmektedir. Bu bağlamda dünya tarihinin, modern devletler sisteminin doğuşu ile başlayan ve günümüze kadar devam eden her döneminde bir hegemonik dönemden bahsetmek mümkündür. Teorideki yazarlar bu hegemonik geçiş dönemleri konusunda fikir birliğinde olmakla birlikte, belirli değişkenlerin bu güç geçişkenliğini artırdığını ileri sürmektedirler.

Konratieff'e göre devletlerin güç dağılımı uluslararası piyasalarda fiyat ve üretim endekslerindeki değişimlerin, küresel nitelikte savaflara neden olarak gücün geçişkenliğine neden olmaktadır (Goldstein, 1988; Kohout, 2003). Ekonomik altyapının dünyayı küresel bir savaşa götürmesi hususu Wallerstein'in dünya sistem okulunda da görülür. Modelski ve Thompson tarafından ileri sürülen uzun döngü teorisi, devletlerin deniz gücünün sağladığı kapasite artışının bu hegemonik geçişleri artırdığını ortaya koymaktadır (Modelski, Thompson, 1988; Modelski, Thompson, 1989; Thompson, 1983). Doran'ın güç döngüleri teorisi ise devletlerin ani ekonomik ve askeri güçlenme süreçlerinin onları sistem hiyerarşisinde üst katmanlara taşıyarak güç baskınlığını bozduğu varsayımı üzerine kuruludur. Doran'ın güç döngüleri (power cycles) adını verdiği bu kapasite artış dönemleri, dünya savaşlarının çıkış öncesi süreçlerini açıklamaktadır (Doran, 1989; Doran, Parsons, 1980). Gilpin'e göre hegemonik savaflar, sistemin değişim mekanizmasıdır. Sistem hiyerarşisinin en güçlü devletinin, statükoyu korumak için yaptığı askeri, ekonomik ve politik yatırımlar, onun önce duraklamasına ve sonra da düşüş sürecine girmesine neden olmaktadır. Öte yandan aynı dönemde güçlenen ve hiyerarşik yapıda yükselerek sistemi tehdit potansiyeli bulunan devletler de bulunmaktadır (Gilpin, 1983, 1988). Her ne kadar doğrudan savaş teorisyenleri arasında yer almasa da Paul Kennedy de yukarıda bahsedilen yazarlarla benzer sebepler üzerinde durur. O'na göre tüm büyük güçler çöküş sürecine girer. Nitekim büyük güçlerin zaman içinde yaptığı deniz aşırı askeri ve ekonomik yatırımlar onları kademeli olarak düşüşe sürükler. Her bir büyük gücün düşüşünü, bir diğerinin yükselişi takip eder (Kennedy, 1990).

Bu yazarların üzerinde durduğu küresel savaflar, esasen bu güç geçişinden kaynaklanmaktadır. Gücün geçişkenliği esnasında bulunduğu statüden tatmin olmayan devletler, güçler birbirine yakınlaştıkça uyumsuzluğa, çatışmaya ve savaşa daha yatkın hale gelebilmektedirler.

Tüm bu literatürdeki yazarlar esasen realist geleneğin bazı varsayımlarında ortak olmakla birlikte, güç ve denge konularındaki farklılıklarından ötürü ikiye ayrılmaktadır. Morgenthau'dan Waltz'a, ofansif ve defansif realistlere kadar denge bazlı uluslararası sistem analizleri yapan bu yazarlar, bazı yazarlara göre "güç dengesi realistleri" olarak adlandırılırken, Konratieff, Modelski, Thompson, Gilpin, Doran ve Organski gibi güç baskınlığı temelli yazarlar ise "hegemonik realistler" olarak tanımlanmışlardır (DiCicco, Levy, 1999). Türkiye'de güç dengesi temelli realist teorilerin güce ilişkin çalışmaları daha popüler olmakla birlikte, ampirik metodolojileri benimseyen hegemonya teorilerinin dünyada yükselen trend olduğunu vurgulamak yanlış olmaz. Dolayısıyla Dünya siyasetinde gücün, Avrupa ve Batı merkezinden Doğu'ya doğru kaydığı ve kutup sistemlerinin değişimi varsayıldıkça, uluslararası ilişkiler literatürü denge teorisinden ziyade hegemonik teorilere yönelebilir.

3. GÜÇ GEÇİŞ TEORİSİ'NİN TEMEL VARSAYIMLARI

Organski yukarıda belirttiğimiz güç denkliliği ve güç baskınlığı tartışmasında, baskınlık hipotezinin uluslararası ilişkileri açıkladığını ileri sürerek, esasen realizmin üç temel varsayımını reddeder. Reddedilen bu varsayımlardan birincisi, realistlerin anarşi hipotezi, ikincisi iç ve dış politika ayrımı ve üçüncüsü ise

realist teorinin ortaya koyduğu mutlak kazanca dayalı uluslararası rekabet anlayışıdır. Bu reddedilen varsayımları kısaca açıklamak, güç geçiş teorisinin konu bütünlüğü içinde aktarmayı kolaylaştırabilir.

Morgenthau, Waltz ve diğer realistler, uluslararası sistemin düzenleyici prensibini anarşi olarak nitelediklerinden, anarşik bir uluslararası sistemin istikrarını dengeye bağlamaktadırlar (Morgenthau, 1948; Waltz, 2010; Waltz, 2001). Hâlbuki devletler arasındaki ilişkiler, birbirlerinin görece güçlerine oranla kurguladıkları hiyerarşiye bağlıdır. Burada hiyerarşi, anarşinin tersi olarak nitelendirilse de kastedilen husus hukuki bir örgüt hiyerarşisi değildir. Midlarsky'nin (1986) tabiriyle hiyerarşi, bir devletler kümesindeki en güçlü devlet ile en zayıf arasındaki farktan doğan bir yapıdır ve buradan hareketle ana akım realistlerin varsaydığı anarşi hipotezinin tam zıttı olduğu ileri sürülebilir. Dolayısıyla devletler, hiyerarşideki güç dağılımına bağlı olarak buldukları statüyü kabullenirler. Uluslararası hukukta, devlet içi sistemler gibi bir cebri mekanizma bulunmamakla birlikte, uluslararası ilişkiler, devlet içi sistemlerin mekanizmaları gibi çalışırlar. Uluslar, devlet içi sistemlerdeki siyasi gruplar gibi sınırlı kaynakları kontrol etmek amacıyla sürekli rekabet halindedir. Organski'ye göre uluslararası rekabetin çatışma ya da iş birliği kaynaklı potansiyel net kazanç aracılığıyla oluşur (Kohout, 2003; Organski, Kugler, 1981).

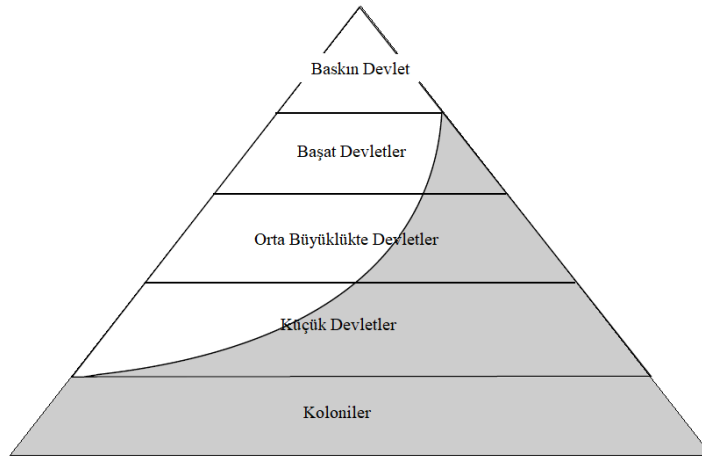
Bu bakış açısıyla hareket eden A.F.K Organski ve Jacek Kugler, 1958'de geliştirdikleri aktör çiftlerinin (dyads) ilişkileriyle uluslararası sistemin değişimini açıklayan, güç geçiş teorisini bir araştırma programı haline getirmişlerdir. Zagare'nin deyişiyle güç geçişi, büyük güçlerin savaşının gerekli koşullarını açıklayan bir savaş teorisidir (Zagare, 2007). Bir tanım olarak bu teori, devletlerin güçleri arasındaki geçişkenliğin, belirli aralıklarla dünyayı küresel bir savaşa yöneltmesi sorunsalını açıklamaktadır.

Organski, teorisini en temelde iki varsayım üzerine kurgulamıştır. Bunlardan birincisi aktörler arasındaki *güç dağılımı*, ikincisi ise bu aktörlerin sistemin getirilerinden duydukları *tatmin düzeyidir* (DiCicco, Levy, 1999).

Organski'ye göre güç dağılımı, sistem hiyerarşisinde her devletin konumunu (ya da statusünü) belirler. Bu konum, o devletin içsel kapasitesine bağlıdır. Başka bir ifadeyle en güçlü devletten en zayıf devlete doğru bir kapasite dizilimi görülür. Devletler bu içsel kapasite bakımından durağan değildir, alçalır ya da yükselir. Bu bağlamda Organski'ye göre üç aşama devletlerin yükseliş süreçlerini açıklamaktadır (Houweling, Siccama, 1988; Organski, 2014). Birinci aşama *potansiyel güç* aşamasıdır. Buna göre bu aşamadaki toplumlar endüstri öncesi toplum tipini yansıtır. İnsan ihtiyaçlarının daha sınırlı olduğu bu dönemde yükseliş süreci doğal olarak daha yavaştır. Bu aşamadaki devletlerin büyük çoğunluğu ya kapasitesini kullanmamakta ya da başka bir endüstriyel toplum kontrolü altında bulunmaktadır. Nüfusları düşük, teknik kabiliyetleri zayıf, hayat standartları düşük ve sermayeleri minimum düzeydedir. Ekonomik yapının endüstriyel hale gelmesi ve kurumsal bir iç politik kurgu ile ancak yükseliş başlayabilir (Organski, Kugler, 1981; Organski, 2014). İkinci aşama, Organski'nin *geçiş büyümesi* olarak adlandırdığı aşamadır. Bu dönemdeki toplumlar, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş aşamasındadır. Bu aşama, devletin gücünün artışıdaki en önemli aşamadır. Nitekim bu aşamada endüstrileşmenin getirdiği şehirleşme, daha yüksek verimlilik, sermaye birikimi toplumlara daha yüksek hayat standartları sağlarken, aynı zamanda milliyetçilik ve sekülerleşme gibi düşünsel altyapıları da oluşturur. Bu dönemlerde hayat standartları arttığından, ciddi bir nüfus artışı görülür. (Organski, Kugler, 1981; Organski, 2014). Üçüncü ve son aşama ise bir önceki aşamada görülen gücün hızlı yükselişinin durağanlaştığı *güç olgunluğu* aşamasıdır. Bu aşamada artık ileri endüstri devletlerinin gücü görece olarak yükselmekte ya da alçalmaktadır (Organski, Kugler, 1981; Organski, 2014). Güç olgunluğu aşamasında artık devletler, üst katmanlara doğru evrilirken, gücün denkleşmesi (parity) hususu belirlemeye başlar. Burada tabii olarak nüfus faktörünü unutmamak gereklidir. Nitekim baskın devletlerin ortak yönü, açıkça nüfusunun diğerlerinden daha yüksek olmasıyla da ilgilidir. Bu üç aşama, bir uluslararası sistemde her devlet için görülür. Buradan hareketle endüstri devrimini en erken gerçekleştirip, elde ettikleri kapasiteyi artırmayı başarmış ve nüfus açısından görece büyüklükte olan devletleri, yirminci yüzyılın başat aktörleri olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Buradan hareketle bu üç aşamada bahsedilen tüm devletlerin, güçlerine bağlı olarak kazandığı statüye binaen devletler, güç hiyerarşisinde yerlerini almaktadırlar.

Organski, devletleri buldukları statüye göre bir sınıflandırmaya tabi tutar. Devletler bu hiyerarşi içinde en üstten başlamak kaydıyla, baskın devletler, başat devletler, orta büyüklükte devletler, küçük devletler ve koloniler olmak üzere beş grupta katmanlaşmaktadırlar. Başka bir ifadeyle her bir katman aslında bir statüyü belirlerken, bu statü de yukarıda belirtilen materyal kapasiteye bağlıdır.

Güç geçiş teorisine göre bu hiyerarşideki devletler, sistemin yarattığı statükodan tatmin düzeylerine göre değişiklik gösterir. Sistemin en alt katmanında yer alan koloniler, uluslararası sistemin tatmin düzeyi en düşük aktörleridir. Hiyerarşi yükseldikçe devletlerin bir kısmının gerek materyal kapasitesinden gerekse baskın devletle ilişkilerinden dolayı tatmin düzeyi artmaktadır. Koloniler dışındaki tüm katmanlarda yer alan devletlerin bütünüyle tatmin olduklarını veya olmadıklarını söylemek güçtür. Başka bir ifadeyle her katmanda halihazırdaki statükodan hem tatmin olan hem de tatmin olmayan bir grup devlet olduğu görülmektedir. Tatmin olmayanların kapasite bakımından en yüksek olanının, sistemin baskın gücüyle olan ilişkileri bu teorinin açıklama birimini oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle Organski'nin teorisi, sistemin baskın devletiyle hiyerarşide kendisinden bir sonra gelen ve statükodan tatmin olmayan devletin ilişkisinin savaşa evrilme sürecini açıklar. Burada baskın devlet, hegemon anlamında kullanılmamaktadır. Thompson'a göre baskın devlet, uluslararası sistemin statükosundan memnun olan diğer devletlerle birlikte hareket eden, devletler hiyerarşisinin en güçlü devletidir. Hegemon devlet kavramı, daha çok tek taraflı hareket eden devletler açısından kullanılmaktadır (Thompson, 2009).

Şekil 1: Organski'nin Güç Geçiş Teorisi Piramidi**

Şekil 1'de gösterilen beyaz alan sistemden tatmin olan devletleri, gri alan ise hâlihazırdaki statükodan tatmin olmamış devletleri ifade etmektedir. Buradan hareketle en dezavantajlı konumda bulunan koloniler ile en avantajlı olan baskın devlet arasında kalan devletlerin tümünde, tatmin durumu farklılık göstermektedir. Bu piramitte görüldüğü gibi Organski'ye göre uluslararası sistemde üç tür devlet ortaya çıkmaktadır.

i. Birinci tür devletler sistemden tatmin olup olmaması baskın devlet açısından önem arz etmeyen, kapasitesi düşük olduğundan baskın devlete meydan okuyamayacak durumda olan alt kümelerdeki devletler,

ii. İkinci tür devletler, meydan okuyabilme kapasitesine sahip olsa da sistemden tatmin olduğu için baskın devlete meydan okuma ihtimali çok düşük olan devletler,

iii. Üçüncü tür devletler, uluslararası sistemde baskın devletin, görece güç anlamında bir alt kapasitesinde bulunan ve sistemden tatmin olmayan devletler. Bu devletlerin bir hegemonik savaş başlatma ihtimali, diğerleri ile mukayese edildiğinde en yüksektir (DiCicco, Levy, 1999; Kugler, Organski, 1989; Organski, Kugler, 1981).

Güç geçiş teorisinde belirtilen katmanlar, o devletlerin iç kapasitelerinden ileri geldiğine göre katmanlar arası ilişkilerin de öncelikle görece güç analizine tabi tutulması gerekmektedir. Dolayısıyla bu

** Şekilde gösterilen koloniler, günümüzde birçok güç geçiş teorisinin görselleştirmesinde görülmemektedir. Ancak Organski'nin ilk yayınladığı çalışmasında kolonileri en alt katman olarak gösterdiğinden, çalışmanın aslına sadık kalarak bu şekilde de konulmuştur. Dekolonizasyon gerçekleştiği için günümüzde yapılan çalışmalarda alt katman, küçük devletlerden başlamaktadır. Piramit Şablonu olarak Kugler ve Tammen'den alınmıştır. (Jacek Kugler, Tammen, 2004)

husus, hem gücün ölçülebilirliğine ilişkin çalışmaların sayısını artırarak ampirik literatürde bir araştırma alanı oluşturmuş, hem de aktör çiftleri ve sistemik koşulların deneysel çalışmalarla ispatlandığı öncü çalışmalardan biri olmuştur. Devletlerin içsel kapasiteleri, Singer ve Small tarafından hayata geçirilen Correlates of War Projesi kapsamında hazırlanan ulusal materyal kapasite endeksi ya da diğer adıyla CINC skoru (composite index of national capabilities) ile analiz edilmektedir (Schampel, 1993; Singer, Bremer, Stuckey, 1972). Oysaki Organski, alanın ilklerinden biri olarak, gücün ölçüm birimi olarak gayri safi milli hasılayı (GSMH) dikkate almıştır. Güç geçiş teorisi doğrudan GSMH'yi dikkate alarak, aslında endüstriyel ekonomilerin açıkça tarım ekonomilerine göre daha güçlü olduğu varsayımına ulaşır. O halde Organski'nin ileri sürdüğü yaklaşıma göre, sistemde baskın devlet ve ona meydan okuyan devletlerin, endüstriyel ekonomiler olması beklenmektedir. Nüfusu yüksek olan endüstriyel ekonomilerin, savaş makinalarını daha hızlı ürettiği ve tahrip gücü yüksek hale getirdiği, tarihsel süreçlerden elde ettiğimiz deneyimlerle sabittir. Bu noktada GSMH'yi dikkate almak da oldukça gerçekçidir. Özellikle Small ve Singer'ın CINC skoru ile birlikte uluslararası ilişkilerde gücü ölçme çabaları hız kazanmış, güç geçiş teorisinde kullanılan yöntemlerin, teorinin varsayımlarını doğrulamadığını ileri süren bazı yazarlar, ispat için alternatif yöntemler de kullanılmıştır (Soysa, Oneal, Park, 1997). Ancak ilginç şekilde sonuçlar, Organski'nin bulgularıyla önemli ölçüde örtüşmektedir (Lemke, Reed, 1998).

Güç geçiş teorisinin, aktör çiftlerinin güç denklilikleri üzerinden uluslararası sistemin güç geçişlerini analiz ettiği yukarıda belirtilmişti. Ancak bu analiz biçimi, sadece bir aktörün müstakil yükselişi olarak değerlendirilmemelidir. Nitekim devletlerin gücünü ölçerken kullanılan materyal kapasite, o devletlerin kendi içsel dinamikleri ile oluşturulsa da dışsal olarak gücün tamamlayıcıları bir devletin diğerlerine rakip olma olasılığını artırmaktadır. Başka bir ifadeyle ittifaklar, halen savaşların meydana gelmesinde ya da istikrarın korunmasında önemli olduğu kadar, aynı zamanda gücün geçişkenliğinde de önemli işlevler üstlenir (Kim, 2002). Başta Kugler, Lemke ve Tammen olmak üzere birçok güç geçiş teorisyeni, devletlerin görece güçlerini dikkate alırken, sadece o devletleri değil aynı zamanda onların bağlı buldukları ittifakları da hesaba katarlar. Bu ifadeye göre X devletinin Y devlete göre gücü, X'in müttefikleri ile birlikte toplam gücü ile Y'nin müttefikleri ile birlikte toplam gücü mukayese edildiğinde anlamını bulur. Dolayısıyla devletleri sadece içsel kapasiteleriyle değil, aynı zamanda dışsal bileşenleriyle de değerlendirmek gerekir (Tammen vd, 2017).

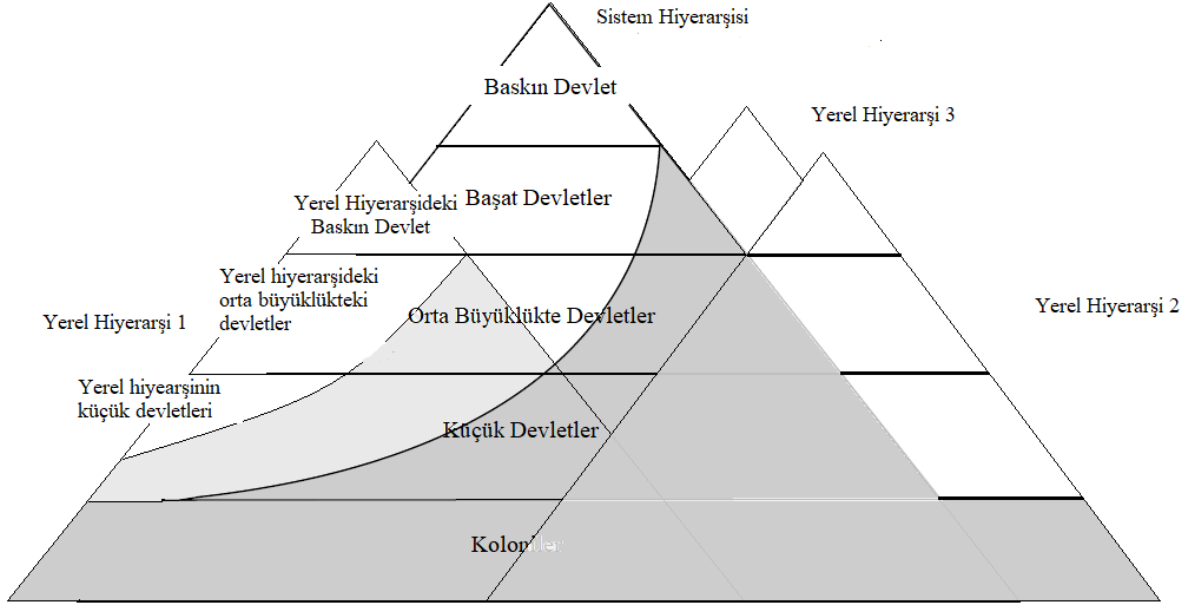
Uluslararası ilişkilerdeki güç geçişlerini, güç geçiş teorisinde olduğu gibi tek bir uluslararası sistemin iki aktörü üzerinden yorumlamak, bu konunun indirgemeci ya da basitleştirilmiş bir teorik çerçeve sunduğu izlenimi yaratabilir. Ancak burada, güç geçiş teorisinin esasen bir araştırma programı olduğunu ve Organski'nin bu geleneğin başlatıcısı olduğunu vurgulamak gerekir. Nitekim metodolojik olarak Lakatosyen perspektifle başlayan güç geçiş teorisi, interdisipliner yöntemlerle geliştirilmeye devam etmektedir. Dolayısıyla uluslararası sistemin oluşum koşullarından, sistemik bir savaşın çıkabilme olasılığına kadar Organski'den sonra gelen güç geçiş teorisyenleri, bu araştırma programını geliştirerek ve hatta genişleterek sistemlerin yanısıra, alt sistemlere ve bölgelere de uygulanabilir hale getirmişlerdir.

1. DOUGLAS LEMKE'NİN ÇOKLU HİYERARŞİ MODELİ ÜZERİNE

Güç geçiş teorisi, uluslararası sistemi tek bir hiyerarşi olarak ele alan bir uluslararası ilişkiler teorisi olup, kendi araştırma geleneği içinde sistemik kırılmaları açıklamaktadır. Douglas Lemke, Organski'nin metodolojisini genişleterek, teoriyi makro yapısal savaş teorilerinden mikro alanlarda açıklama kabiliyeti kazandıran bir çerçeve haline getirmiştir. Kendi ifadesiyle Lemke, aslında güç geçiş teorisinde bir revizyon yapmıştır. Bu revizyon, başat ve baskın güç davranışlarından ziyade, küçük ve orta büyüklükteki devletlerin davranışlarının, güç geçiş teorisinin ortaya koyduğu hiyerarşi modeline göre açıklanmasını sağlamıştır (Kugler, Lemke, 1996; Lemke, 2002). Yukarıda da belirtildiği gibi devletlerin güçleri birbirlerine yaklaştığında, başka bir ifadeyle güç denkliliği meydana geldiğinde hiyerarşinin en tepesindeki devletler arasında savaşa ihtimali beliriorsa, aynı durum bu hiyerarşilerin alt katmanlarında meydana gelmesi halinde ne olacağı sorusu, Lemke'nin araştırma problematiğini oluşturur. Bu bağlamda Lemke'ye göre Organski'nin ileri sürdüğü uluslararası sistem modeli, birbirine paralel halde aynı anda var olan birden çok hiyerarşiden oluşur. Bu bağlamda uluslararası sistem, kendisinin içinde yer alan birçok alt sistemler ve bunların güç ilişkilerinden türer (Lemke, 2002). Başka bir ifadeyle uluslararası sistemler, bölgesel

hijerarşilerin bileşkesidir. Lemke bunlara yerel hijerarşiler (local hierarchies) adını verir. Yerel hijerarşinin baskın gücü, statükodan faydalandığı için tatmin düzeyi yüksektir ve statükonun korunmasına çabalar. Ancak Organski'nin tespitleri ile uyumlu şekilde, aynı bölgede tatmin düzeyi düşük diğer devletler de bulunmaktadır. Yerel hijerarşide tatmin düzeyi düşük olan devletin, yerel baskın ile güç denkliliği oluşması halinde, bir savaş olasılığı belirmektedir (Kugler, Lemke, 1996; Lemke, 2002). Açıklama kolaylığı sağlama açısından, Lemke'nin *Regions of War and Peace* adlı çalışmasında açıkladığı teorik altyapıya göre bu çalışma kapsamında aşağıdaki şekil çizilmiştir.

Şekil 2: Lemke'nin Çoklu Hijerarşi Modeli

Şekil 2'de gösterilen açık ve koyu gri alanlar, bazı devletlerin statükodan tatmin düzeyinin düşük olduğunu, beyaz alanlar ise tatmin düzeyi yüksek olan devletleri açıklamaktadır. Organski'nin sistem hiyerarşisindeki gibi sistemden tamamen tatmin olmuş tek devlet, sistemin baskın devletidir. Temsili olarak gösterilen üç yerel hijerarşi de aynı zamanda uluslararası sistem hiyerarşisinin bir parçasıdır. Örneğin, 1. Yerel Hiyerarşideki yerel baskın devlet, uluslararası sistem hiyerarşisinde başat devletlerden olup aynı zamanda hem sistemin hem de yerel hijerarşinin statükosundan tatmin olmuş devlettir. Orta büyüklükteki devletlerin de büyük bir kısmı tatmin olmuş durumdadır. Ancak açık gri alanla gösterilen tatmin olmamış orta büyüklükteki devletlerden biri, bulunduğu katman itibarıyla kapasite açısından yerel baskın devlete yakın durumdadır. Başka bir ifadeyle güç denkliliği aşamasına gelmiştir. Eğer yerel hiyerarşideki tatmin olmamış devlet/ler içsel kapasitelerinde yükselişe geçerse, bu durumda yerel baskın devletle güç denkliliği sağlanmış olur. Ampirik çalışma sonuçlarına göre bu durum, yerel bir hijerarşide savaş potansiyelini doğurur.

Lemke'ye göre yerel hijerarşiler coğrafi açıdan birbirine yakın devletlerden oluşmaktadır. Örneğin Afrika alt-sistemi, Lemke'nin çalışmasına göre her biri en az iki ve en fazla sekiz olmak üzere dokuz farklı yerel hijerarşi içermektedir (Kugler, Lemke, 1996; Lemke, 2002). Başka bir ifadeyle sadece Afrika kıtasında yukarıda Şekil 2'de görüldüğü gibi dokuz farklı yerel hijerarşi bulunmaktadır.

Yerel hijerarşinin piramitleri, sistemin genel piramidiyle iç içe geçmiş bir biçimde var olur. Dolayısıyla sistem hiyerarşisindeki en güçlü devletler, aynı zamanda yerel hijerarşilerin de en güçlü devletleri konumundadır. Ancak burada Lemke bir ekleme yapar. O'na göre hijerarşiler, kendi içlerinde başat devletlerin satranç oynadığı bir alandır. Sistemin başat aktörleri, ulusal çıkarları gereği yerel hijerarşilere müdahalede bulunurlar. Ancak Lemke'ye göre eğer baskın devlet ya da diğer başat güçlerin doğrudan çıkarlarını ilgilendiren bir durum yoksa o durumda yerel hijerarşinin güç ilişkileri, sistem hiyerarşisiyle paralel yürür. Başat devletler yerel hijerarşilere müdahale etmediğinde, yerel hiyerarşideki güç denkliliği artarak belirli aktörler için tatminsizlik düzeyi yükselir (Lemke, 2002). Lemke'nin ortaya koyduğu yerel hijerarşilerin coğrafi dağılımına bakılırsa dünyada 21 tane yerel hijerarşi bulunmaktadır.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşıldığı gibi çoklu hiyerarşi modeli, güç geçiş teorisini hem yatay anlamda geliştirmiş hem de dikey anlamda derinleştirmiştir. Sistemin değişimleri sadece büyük güçler arası ilişkilerle açıklamanın ötesinde, yerel hiyerarşinin davranışlarını da inceleyerek literatüre ciddi katkıda bulunmuştur. Özetle devletlerarası güç geçişleri esnasında güçlerin birbirine yakınlaşmasının en büyük kapasitelere sahip devletlerarasında olması halinde bir dünya savaşının çıkma ihtimali meydana gelirken, aynı zamanda yerel hiyerarşilere üçüncü taraf müdahaleleri de aynı kapsamda ortaya çıkmaktadır.

4. ULUSLARARASI POLİTİKADAKİ GÜÇ GEÇİŞLERİ VE ASYA’NIN YÜKSELİŞİ

Dünya tarihinin son 400 yılı defalarca hegemonik değişimler gösterdi. Çok kutuplu, iki kutuplu ya da tek kutuplu sistemler kuruldu ve yıkıldı. Dolayısıyla Thompson’dan Doran’a, Wallerstein’den Konratieff’e, Gilpin’den Organski’ye kadar birçok yazarın ampirik bulguları, esasen uluslararası sistemin dinamik ve kaçınılmaz olarak değişime uğrayan bir yapı olduğunu ispatlamaktadır. İki kutuplu sistemik hiyerarşide ABD ve ona meydan okuyan SSCB’nin kurduğu sistem, yerini ABD önderliğindeki tek kutuplu sisteme bıraktığında dahi, dünyanın başka bölgelerinde hem yerel hem de küresel hiyerarşide yükselen diğer devletler olduğu gözlemlenebilir bir durumdur. Soğuk Savaş’ın sürdüğü dönemde GSMH verilerine ya da COW Projesinin CINC skoruna bakıldığında, başta Çin ve Hindistan olmak üzere büyük devletlerin, uluslararası sistem hiyerarşisinin basamaklarını keskin bir biçimde tırmandığı görülürken, SSCB’nin dağılmasıyla birlikte sistemdeki güç dağılımı yenilenmiştir. Tammen ve Kugler’a göre Soğuk Savaş sonrası dönemde var olan başat güçler, içsel kapasite anlamında ABD’ye yaklaşabilecek durumda değildir. Onlara göre Soğuk Savaş’ta bile ABD ve SSCB’nin içsel kapasiteleri, nüfus, ekonomi ve askeri kapasite gibi unsurlarla ölçüldüğünde bir denklik görülmemektedir. (Tammen, Kugler, 2006). Bu durum tartışmaya açıktır. Nitekim gücün ölçülebilirliğine yönelik çalışmalar yapan bazı yazarlar, Soğuk Savaş döneminde SSCB’nin ABD’ye denk güçte hatta belirli bir aralıkta daha yüksek olduğunu dahi ileri sürmektedir (Cline, 1980). Ancak NATO ittifakının toplam kapasitesi ile birlikte düşünüldüğünde, yine Tammen ve Kugler’ın ileri sürdüğü güç denkleğine erişilmediğinden Soğuk Savaş’ın “sıcak” hale gelmediği ileri sürülebilir. Konunun Avrupa kısmına bakıldığında, İngiltere, Fransa, İtalya ve birleşme sonrası Almanya’nın kapasitesi, ABD’yle mukayese edildiğinde çok düşük düzeydedir. Avrupa’nın en güçlü devleti olan Almanya’nın dahi gücü ancak Japonya’ya yaklaşmaktadır (Lemke, Tammen, 2003; Tammen, Kugler, 2006). Dolayısıyla özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde güç denkleğinin oluşma ihtimali düşük olduğundan, uluslararası sistemde bir görelî istikrar görüldüğü ileri sürülebilir.

Kugler ve Tammen, ampirik çalışma bulgularını Çin ve ABD rekabeti örneğinden hareketle analiz ederek, tatminsizliğin en kolay ölçüm birimi olan topraksal sorunlara yoğunlaşmaktadır. Nitekim güç denkleği meydana geldiğinde öncelikle ikili topraksal sorunların askeri yöntemlerle çözümü görülmektedir (Dean, Vasquez, 1976; Vasquez, 1986, 2004, 2009; Vasquez, Henehan, 2001). Başka bir ifadeyle, Kugler ve Tammen, ABD ve Çin arasındaki hiyerarşik yarıştaki tatminsizlik düzeyini, ABD’nin, Çin’in toprağa ilişkin uyuşmazlıklarındaki rolünde aramaktadır. Onlara göre üç konu, esasen Çin’in ABD ile küresel bir savaşa girmesine neden olabilecek altyapıyı sunar: Kore, Tayvan ve Vietnam (Tammen, Kugler, 2006; Tammen, 2003). Bunun yanı sıra Çin ile ABD’nin güç denkleği oluşsa bile, Çin’in hegemonik amaçları olmadığını iddia eden yazarlar da bulunmaktadır. Zhu’ya göre Çin’in ABD önderliğini ele geçirmekten çok ABD tarafından domine edilen uluslararası piyasalara girebilme, eşit şartlarda yarışma ve saygınlık kazanma niyeti bulunmaktadır. Bu süreçte, ekonomisini modernize etmiş, uluslararası piyasalarda rekabetçi, yaşam koşulları gelişmiş bir Çin oluştuğunda Tayvan, Çin’le birleşmek bile isteyebilir (Zhu, 2006). Çinli politikacıların demeçlerine bakıldığında, Çin Hükümeti, güç geçişlerinin rakipleriyle bir çatışma yaratacağının farkındadır. Dolayısıyla hükümet yetkilileri Çin’in büyüme stratejisinin barışçıl olduğunu ileri süren açıklamalar yapmakta ve hatta Çin Hükümeti bunu bir doktrin haline getirmektedir (Council, 2011). Çin’in yükselişin barışçıl bir biçimde gerçekleşme ihtimali, bazı yazarlar tarafından da çeşitli çalışmalarla desteklenmektedir. Nitekim bu bakış açısına göre ekonomisi büyüyen Çin, halen gelişmekte olan ülke statüsünde olup, küresel sistemi köklerinden sarsması, öncelikle kendi ekonomisine zarar verecektir (Breslin, 2010) Breslin’in mantığıyla düşünülürse, Çin Hükümet yetkililerinin ileri sürdükleri barışçıl bir güç geçiş sürecinin, idealist değil, gerçekçi bir strateji olduğu anlaşılabilir. Öte yandan halihazırda birbirine rakip olabilecek Çin, ABD,

Hindistan, Japonya ve Rusya gibi devletlerin, kendi iç politik dinamikleri ve öncelikleri de çatışma değil, bu devletleri iş birliği yapmaya da yöneltebilir. Nitekim Foot, Asya'daki güç konsantrasyonunun, Breslin'in ileri sürdüğü sebeplerden dolayı çatışmaları sınırlayan etkilerinin de bulunduğu işaret etmektedir (Foot, 2014). Ancak Foot'un bakış açısı, ampirik değil çalışmalarla sınanmış bir hipotez değil, ihtimallere dayalı bir varsayımdır. Bu noktada güç geçiş teorisi temelinde çatışma olasılığı, güç denklığı önkoşuluyla sistemde her zaman var olmaktadır. Dolayısıyla Heng-Lim'in ifadesiyle, Çin, sistemin tatmin olmamış başat devletidir (Lim, 2015).

Asya bölgesi eğer yukarıda bahsettiğimiz çoklu hiyerarşi modeliyle değerlendirilirse, o halde bu bölgede Rusya, Çin, Japonya ve Hindistan gibi bölge hiyerarşisinin başat güçleri arasında da yaşanan tatminsizlikler ve güç denkliklerinin çatışma çıkarma olasılığı doğabilir. Weede, Çin ile Rusya'nın geçmişteki büyümelerine bakarak güç geçiş sürecini açıklamaya çalışmaktadır. Ona göre SSCB-ABD rekabeti sırasında Çin'den daha güçlü olan Rusya, ABD'ye potansiyel rakip iken, 2003 yılı itibariyle Rusya açısından bu olasılık ortadan kalkmıştır. İstatistiki analizlere göre 2040 yılında ise Çin'in toplam kapasitesi, ABD ile denk duruma gelebilir (Weede, 2003). Güç denklığının sistemik kırılmalara yol açacağını ileri süren yazarlara göre bu tarihler, dünyada önemli değişimleri getirecektir. Uluslararası sistem hiyerarşisinde ABD, baskın güç iken Rusya ve Çin, tatmin olmamış devletleri temsil etmektedir. Bu durum ise bu iki devlet arasında denklik de olsa geçici bir istikrar sağlayabilir. Ancak güç geçiş teorisi mantığına göre eğer Çin, uzun vadede baskın devlet konumuna gelirse o zaman Rusya hem çoklu hiyerarşi modeline uygun olarak hem de sistemik hiyerarşi içinde Çin ile ciddi uyuşmazlıklar yaşayabilecektir. Nitekim Weede, 19. Yüzyılda Çin'in Rusya'ya pek de adil olmayan anlaşmalarla büyük topraklar kaybettiğini ve toprağa dayalı uyuşmazlıkların bir gün Asya hiyerarşisi içinde çatışma ile sonuçlanabileceğinin unutulmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Weede, 2003).

Güç geçiş teorisyenleri Asya'daki hiyerarşik kırılmaları, Japonya-Çin ilişkileri üzerinden de analiz etmişlerdir. 2010 yılından başlayan Çin-Japon toprağa dayalı uyuşmazlıkları, tırmanarak iki devletin potansiyel bir çatışmasına dönüşebilir. Bu durum, güç geçiş teorisinde belirtilen hem güç denklığı hipoteziyle hem de Vasquez'in açıkladığı toprağa dayalı çatışma olasılıklarıyla teorik olarak uyumludur. Senkaku Adaları'ndaki paylaşım sorununun, Çin'in yükselişi ile birlikte daha fazla tırmanması, Japonya'yı ABD ile daha sıkı ittifak ilişkilerine yönlendirmiştir (Nakano, 2016). Asya'daki güç geçiş süreci, Hindistan ile Japonya'yı benzer bir güvenlik ikilemine düşürmektedir. Nitekim bu süreç Çin-Pakistan ve Çin-Kuzey Kore aktör çiftlerini yakınlaştırmaktadır. Çin'in uluslararası sistemin baskın devleti olma olasılığı Japonya-Hindistan aktör çiftinin yakınlaşmasını sağlamıştır. (Joshi, Pant, 2015). Bu bahsedilen Asya aktör çiftlerinin davranışları, Organski'nin ileri sürdüğü güç geçişinin bir küresel savaşa evrilmesi olasılığını doğurabilir. Nitekim güç geçiş sürecinin yarattığı tehdit algılamaları, ittifak zincirlerinin daha kolay oluşmasını sağlayabilir. Ancak öte yandan ittifaklar barış için de kullanılabilir. Güç geçiş teorisi kapsamında ittifakların rolünü araştıran Kim'e göre, eğer ittifaklar rasyonel stratejilerle kullanılırsa, Doğu Asya'da bir savaşın meydana gelmesini engellenebilir (Kim, 2002).

Tüm bunların yanı sıra, çoklu hiyerarşi modeli çerçevesinde, bölgesel sistemlerin orta büyüklükte ve küçük olup tatmin olmamış devletlerini de dikkate almak gerekmektedir. Ortadoğu'da Türkiye, İran, Suudi Arabistan, Mısır, Latin Amerika'da Meksika, Venezuela, Brezilya, Arjantin, Uzak Doğu'da Kuzey Kore, Asya'da Pakistan, Bangladeş, gibi ülkeler de bu bağlamda dikkate alınarak kümülatif bir analiz yapılabilir. Kapasite olarak büyüyen bu ülkelerin, güç denklığı halinde oldukları komşularıyla çatışmalar yaşamaları, kaçınılmaz olabilir. Örneğin Türkiye-Rusya, Türkiye-İran aktör çiftleri bunlara örnek olarak verilebilir. Yeşilada ve Tanrıkulu'nun ampirik çalışmasında, Türkiye ve İran'ın güç denklığı içinde olduğu benzer bir durumun Rusya'nın düşüşü ve Türkiye'nin yükselişi halinde 10-15 yıllık bir periyotta Türkiye ve Rusya'nın da yaşayabileceği ihtimali vurgulanmaktadır (Yeşilada, Tanrıkulu, 2016).

Uluslararası ilişkiler literatürüne bakıldığında, güç geçiş süreçlerinin Asya'da yoğunlaştığı görülmektedir. Daha da özele yönelirsek, Çin ve ABD arasındaki rekabetin destekleyicisi olarak Hindistan, Japonya ve Rusya'nın bu yazarlar tarafından fazlaca dikkate alındığı görülmektedir. Burada akla gelen soru, Çin'in tatminsizliği ile ABD'nin statükoyu koruması arasında geçen zaman diliminde stratejik olarak Çin'in davranışlarının ne olacağıdır. Literatürde bu konuda çeşitli varsayımlar ya da senaryolar ileri sürülse de

Rapkin ve Thompson'un Çin'in davranışları üzerine ileri sürdükleri varsayımlara değinilebilir (Rapkin, Thompson, 2003). Rapkin ve Thompson, Çin'in ABD'ye meydana okuma sürecinde aşağıda belirtilen stratejileri gerçekleştirebileceği üzerinde durulmaktadır:

- i. Çin'in toprağa dayalı talepleri yükselerek, başta Tayvan olmak üzere, Güney Çin Denizi, Spratly Adaları, Daiyou, Senkaku Adaları, Hindistan ve Vietnam ile sınır sorunlarına bağlı uyuşmazlıklar yaşanabilir.
- ii. Tayvan, Sincan Bölgesi ve Tibet'teki seperatistlerin eylemlerinin bastırılması,
- iii. Japonya ve Hindistan'ın Çin'e yeni tehditler yaratmasının önlenmesi
- iv. Çin'in denizaşırı etnik topluluklarının ve iş çevresinin çıkarlarının korunması
- v. Bölge devletleri arasında Çin'in itibar kazanmasıyla, ABD'nin bölgedeki askeri varlığının azalması
- vi. ABD'nin bölgedeki hammadde kaynaklarına, piyasalarına ve yatırım imkânlarına erişiminin sınırlandırılması

Yukarıda Rapkin ve Thompson'un vurguladığı hususlar, güç geçiş hiyerarşisinde katmansal değişim sırasında gerçekleşebilecek olaylardır. 2003 yılında yapılan bu çalışmada bahsedilenler, esasen günümüzde yaşanmaktadır. Başka bir ifadeyle yazarların öngörüsü yerindedir. ABD'nin baskın devlet statükosunu devam ettirmek için daha fazla askeri ve ekonomik yatırımlarda bulunması, Çin'i dengeleyebilecek ülkelere daha tavizkar davranması, zaman içinde kendi ekonomisi ve askeri potansiyelini yavaşlatarak güç geçiş sürecini tamamlayabilir. Bu süreç sadece Organski ve diğer teorisyenleri değil, Gilpin ve Thompson'u da desteklemektedir.

Güç geçiş süreçlerinin doğrudan bir küresel savaş aracılığıyla gücün yeniden dağılımını belirlemesi durumu, teorik olarak bu bahsedilen durumu yaratmaktadır. Ancak öte yandan başka bir soru da akla gelmektedir: tüm güç geçişleri savaşla mı sonlanır ya da sonlanmalıdır? Başka bir ifadeyle Çin ile ABD günün birinde savaşacak mıdır? Güç geçiş teorisyenleri de dahil olmak üzere yapılan tüm ampirik çalışmalar, veriye dayalı birer olasılık hesabıdır. Öte yandan tarihsel süreç de bizlere istisnai durumlar sunmaktadır. Örneğin uluslararası sistemin baskın devleti İngiltere iken Almanya'nın yükselişi sayesinde görece güç kaybına uğramış ve nihayetinde ABD hegemonyası dönemi başlamıştır. Baskın devlet statüsünün İngiltere'den ABD'ye geçişi, bu iki devletin öncü olduğu bir küresel savaşla gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla bazı yazarlar İngiltere ile ABD arasındaki güç geçişini barışçıl bir güç geçişi (peaceful power transition) olarak değerlendirirler (Davidson, Sucharov, 2001). Soğuk Savaş dönemi sonrası yaşanan güç geçişinde de bir küresel savaş meydana gelmemiştir. Ancak ampirik çalışmalar göstermektedir ki rakip devletlerin güçlerinin birbirlerine yakınlaşması, doğrudan savaş olasılığını doğurabilir. Bunun dışında gerçekleşen güç geçişleri barışçıl olabilir. Bu konuda Charles Kupchan'a göre barışçıl güç geçişleri meydana okuyan ile hegemon arasında her ikisini de tatmin eden bir uluslararası düzen kurulması halinde mümkündür. Karşılıklı anlayış perspektifinde birbirlerini tehdit olarak görmeme olgusunun yaratılması halinde barışçıl güç geçişinin mümkün olacağını ileri sürmektedir (Kupchan, 2001). Ancak güç geçişleri, tarafların iyi niyetli stratejilerinden ziyade, uluslararası sistem hiyerarşisini oluşturan devletlerin içsel kapasitelerindeki artış ver azalışların yarattığı baskıyla oluşmaktadır. İntikam, korku, itibar gibi kognitif süreçler, Kupchan'ın varsaydığı ortak çıkar paydasında buluşma konusunu açıklayabilir. Fakat yapısal baskıların, sistemde değişimi gerekli kıldığı noktada küresel bir savaş, teorik bir olasılık olarak her daim belirlemektedir.

SONUÇ

Uluslararası ilişkilerde teori, hem geçmişini hem de günümüzü yorumlamaya yardımcı olan bilgiler ve bulgular demeti içerir. Soğuk Savaş döneminde kabul edilen birçok teori de günümüzde yeniden yorumlanarak içinde yaşadığımız dünya düzenini anlamlandırmaya çalışmaktadır. Yapısalcı realistlerin denge anlayışının doğruluğu da yapılan ampirik çalışmalarla, veriye dayalı bulgularla yanlışlanabilmektedir. O halde devletlerin gücünün denk hale gelmeye başlaması ve bunun sistemin başat güçleri arasında gerçekleşmesi neyi ifade eder? Bu çalışma, uluslararası sistemdeki değişimi realist paradigmaya göre analiz eden çalışmalara alternatif olarak sistemin başat güçlerinin güçlerinin birbirlerine yakınlaşmaya

başlamasının, sistemik istikrarı bozacağını ileri süren Organski'nin güç geçiş teorisini Türkçe literatüre aktararak, Çin'in yükseliş dinamiğini bu teoriyle açıklama amacını taşımaktadır.

Bu açıdan güç geçiş teorisi, uzun dönemli değişim dinamiklerini anlayabilmek ve büyük güç davranışlarını güç geçiş sürecinde anlamlandırabilmek açısından önemli bir teoridir. Dünya politikasını verilerle ölçtüğümüzde, bazı devletlerin açıkça görece olarak diğerlerinden daha hızlı ve keskin bir büyüme dinamiği gerçekleştirdiği görülmektedir. Buna Çin, Hindistan, Güney Kore gibi devletler örnek olarak verilebilir. Bu durum güç geçiş teorisyenlerinin bakış açısıyla analiz edildiğinde, yüzyıllardır devam eden Avrupa ya da Batı merkezli uluslararası politikanın ekseninin, materyal kapasite artışı nedeniyle Asya ve Uzak Doğu'ya kaydığını ifade etmek makuldür. Organski'nin de üzerinde durduğu gibi nüfus her halükarda kapasitenin en önemli belirleyicilerinden biridir. Teknolojik ilerlemenin nüfusa etkisi, bu etkinin askeri yapıyı güçlendirmesi de dikkate alındığında, büyük nüfuslu ülkelerin görece olarak eski dünyanın başat güçlerine göre daha güçlü olacağı aşikârdır. Başka bir ifadeyle geçmişin başat devletlerinin nüfusu kadar, teknoloji geliştirme konusunda uzmanlaşmış bireylere sahip olan, bu ülkelerin nüfuslarının çok üstünde askeri personeli ve askeri harcama miktarı olan Çin ve Hindistan gibi ülkelerin yükselişi, güç geçişini tabii olarak yaratabilmektedir. Doğal olarak bu durum, hâlihazırda ABD hegemonyası tarafından kurgulanan uluslararası sistemde Çin açısından tatminsizlik yaratabilmektedir. İşte Organski'nin üzerinde durduğu güç geçiş bu noktada belirmektedir. Günümüzde sistem hiyerarşisi düzeyinde Çin ve ABD rekabeti başı çekerken, bölgesel hiyerarşilerde birçok devlet benzer sorunları yaşamaktadır. Bölge hiyerarşilerinin rekabet halindeki devletlerinin analizi, bazen bir küresel savaşın çıkış noktasını oluşturabilir. Nitekim I. Dünya Savaşı'nın Avusturya ile Sırbistan arasında öncelikle patlak verdiği ve neredeyse altı hafta içinde küresel bir savaşa dönüştüğü unutulmamalıdır. Öte yandan bu durum her güç geçişinin bir büyük dünya savaşı doğurabileceği anlamını çıkarmamızı sağlamaz. Başka bir ifadeyle, barışçıl güç geçişinin mümkün olup olmadığı da literatür içinde cevap aranan bir diğer konudur. Ancak her halükarda, sistemin yapısı değişmektedir. Buna ister tek kutupluluktan çok kutupluluğa geçiş isterse sistem hiyerarşisinde baş gösteren güç geçiş denilsin, bu türden her süreç devletlerarası krizleri artırmakta ve savaş olasılığının belirmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla buradan birkaç sonuç çıkarmak mümkündür. Nüfusun kaynak kullanımı ve teknolojiye etkisi nedeniyle kısa vadede Çin'in sistemin baskın gücü olacağını ve yine nüfus etkisiyle, İngiltere ve ABD'den çok daha uzun süre potansiyel olarak hegemonik pozisyonunu sürdüreceği ileri sürülebilir. Çin ile başlayan bu değişim süreci, bölge hiyerarşilerinde tatminsiz devletlerle, statükonun devamlılığını arzulayan devletler arasında kriz potansiyelinin belirmesi ve bölgesel istikrarların artması ile sonuçlanabilir. Son olarak Soğuk Savaş döneminde kurgulanan ittifak sistemleri yeniden tanımlanabilir, değişebilir ve sistemin yapısına uyarak dönüşebilir.

KAYNAKÇA

- BRESLIN, Shaun. (2010). "China's Emerging Global Role: Dissatisfied Responsible Great Power". *Politics*, 30(1), 52-62.
- CASHMAN, Greg. (2013). *What Causes War?: An Introduction to Theories of International Conflict*: Rowman & Littlefield.
- CHOUCRI, Nazli, NORTH, Robert C. (1972). "Dynamics of international conflict: some policy implications of population, resources, and technology". *World Politics*, 24(S1), 80-122.
- CHOUCRI, Nazli, NORTH, Robert C. (1989). "Lateral pressure in international relations: Concept and theory". *Handbook of war studies*, 289-326.
- CHOUCRI, Nazli, NORTH, Robert C. (1975). *Nations in conflict: National growth and international violence*: San Francisco: WH Freeman.
- CLINE, Ray S. (1980). *World power trends and Us foreign policy for the 1980's*: Westview Press.
- COUNCIL, Information Office of the State. (2011, Sep 6,2011). China's Peaceful Development. Retrieved from http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/09/09/content_281474986284646.htm
- DAVIDSON, Jason, SUCHAROV, Mira. (2001). "Peaceful power transitions: The historical cases". *Charles Kupchan et al, Power in transition: The peaceful change of international order*, 101-137.
- DE SOYSA, Indra, ONEAL, John R, PARK, Yong-Hee. (1997). "Testing power-transition theory using alternative measures of national capabilities". *Journal of Conflict Resolution*, 41(4), 509-528.
- DEAN, P. Dale, VASQUEZ, John A. (1976). "From Power Politics to Issue Politics: Bipolarity and Multipolarity in Light of a New Paradigm". *The Western Political Quarterly*, 29(1), 7-28.
- DICICCO, Jonathan M., LEVY, Jack S. (1999). "Power Shifts and Problem Shifts: The Evolution of the Power Transition Research Program". *The Journal of Conflict Resolution*, 43(6), 675-704.
- DORAN, Charles F. (1989). "Systemic Disequilibrium, Foreign Policy Role, and the Power Cycle: Challenges for Research Design". *The Journal of Conflict Resolution*, 33(3), 371-401.
- DORAN, Charles F., PARSONS, Wes. (1980). "War and the Cycle of Relative Power". *The American Political Science Review*, 74(4), 947-965.
- FOOT, Rosemary. (2014). "Constraints on conflict in the Asia-Pacific: Balancing 'the War Ledger'". *Political Science*, 66(2), 119-142.
- GILPIN, Robert. (1983). *War and change in world politics*: Cambridge University Press.
- GILPIN, Robert. (1988). "The Theory of Hegemonic War". *The Journal of Interdisciplinary History*, 18(4), 591-613.
- GÜNEYLİOĞLU, Murat, (2015). "A.F.K. Organski", (der.) Erhan BÜYÜKAKINCI, *Savaş Kuramları*, Adres.
- GOLDSTEIN, Joshua S. (1988). *Long cycles: Prosperity and war in the modern age*: Yale University Press.
- HART, Jeffrey. (1976). "Three approaches to the measurement of power in international relations". *International Organization*, 30(2), 289-305.
- HOBBS, Thomas. (2012). *Leviathan veya bir din ve dünya devletinin içeriği, biçimi ve kudreti*: (çev. Semih Lim) Yapı Kredi Yayınları.
- HOUWELING, Henk, SICCAM, Jan Geert. (1988). "Power Transitions as a Cause of War". *Journal of Conflict Resolution*, 32(1), 87-102.
- HÖHN, K. H. (2014). "Geopolitics and the measurement of national power", Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- JOSHI, Yogesh, PANT, Harsh V. (2015). "Indo-Japanese strategic partnership and power transition in Asia". *India Review*, 14(3), 312-329.
- KENNEDY, Paul M. (1990). *Büyük güçlerin yükseliş ve çöküşleri: 1500'den 2000'e ekonomik değişim ve askeri çatışmalar* (B. Karanakçı, Trans.): Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KIM, Woosang. (2002). "Power Parity, Alliance, Dissatisfaction, and Wars in East Asia, 1860-1993". *Journal of Conflict Resolution*, 46(5), 654-671.
- KOHOUT, Franz. (2003). "Cyclical, Hegemonic, and Pluralistic Theories of International Relations: Some Comparative Reflections on War Causation". *International Political Science Review / Revue internationale de science politique*, 24(1), 51-66.
- KUGLER, Jacek, LEMKE, Douglas. (1996). *Parity and War: Evaluations and Extensions of the War Ledger*: University of Michigan Press.

- KUGLER, Jacek, ORGANSKI, A. F. K. (1989). The Power Transition: A Retrospective and Prospective Evaluation. In M. I. Midlarsky (Ed.), *Handbook of war studies* Winchester: Unwin Hyman, 171-195.
- KUGLER, Jacek, TAMMEN, Ronald L. (2004). "Regional challenge: China's rise to power". *The Asia-Pacific: A Region in Transition, Honolulu: Asia-Pacific Center for Security Studies*, 33-53.
- KUPCHAN, Charles A. (2001). "Introduction: Explaining peaceful power transition". *Kupchan/Charles A./Alder, Emanuel/Coicaud, Jean-Marc/Khong, Yuen Foong (Eds.): Power in Transition: The Peaceful Change of International Order, Tokyo/New York: UNUP*, 1-17.
- LEMKE, Douglas. (2002). *Regions of war and peace* (Vol. 80): Cambridge University Press.
- LEMKE, Douglas, REED, William. (1998). "Power is not satisfaction: A comment on de Soysa, Oneal, and Park". *Journal of Conflict Resolution*, 42(4), 511-516.
- LEMKE, Douglas, TAMMEN, Ronald L. (2003). "Power transition theory and the rise of China". *International Interactions*, 29(4), 269-271.
- LEVY, Jack S, THOMPSON, William R. (2011). *Causes of war*: John Wiley & Sons.
- Lim, Yves-Heng. (2015). "How (Dis) Satisfied is China? A power transition theory perspective". *Journal of Contemporary China*, 24(92), 280-297.
- MANSFIELD, Edward D. (1992). "The Concentration of Capabilities and the Onset of War". *The Journal of Conflict Resolution*, 36(1), 3-24.
- MANSFIELD, Edward D. (1993). "Concentration, Polarity, and the Distribution of Power". *International Studies Quarterly*, 37(1), 105-128.
- MIDLARSKY, Manus I. (1989). *Handbook of War Studies*: Unwin Hyman.
- MIDLARSKY, Manus I. (1974). "Power, Uncertainty, and the Onset of International Violence". *The Journal of Conflict Resolution*, 18(3), 395-431.
- MIDLARSKY, Manus I. (1986). "A Hierarchical Equilibrium Theory of Systemic War". *International Studies Quarterly*, 30(1), 77-105.
- MODELSKI, George, Thompson, William R. (1988). *Seapower and Global Politics, 1494-1993* (pp. 3-26): Springer.
- MODELSKI, George, Thompson, William R. (1989). Long Cycles and Global War. In M. I. Midlarsky (Ed.), *Handbook of war studies* (pp. 23-55). Winchester: Unwin Hyman.
- MOUL, William. (2003). Power parity, preponderance, and war between great powers, 1816-1989. *Journal of Conflict Resolution*, 47(4), 468-489.
- MORGENTHAU, Hans J. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*: Knopf.
- MORTON, Jeffrey S., Starr, Harvey. (2001). "Uncertainty, Change, and War: Power Fluctuations and War in the Modern Elite Power System". *Journal of Peace Research*, 38(1), 49-66.
- NAKANO, Ryoko. (2016). "The Sino-Japanese territorial dispute and threat perception in power transition". *The Pacific Review*, 29(2), 165-186.
- ORGANSKI, A.F.K., Kugler, Jacek. (1981). *The War Ledger*: University of Chicago Press.
- ORGANSKI, A.F.K. (2014). "Power transition". *Realism Reader*, 207.
- ORGANSKI, Katherine, ORGANSKI, A.F.K. (1961). *Population and World Power*, New York: Alfred A. Knopf.
- RAPKIN, David, THOMPSON, William. (2003). "Power transition, challenge and the (re) emergence of China". *International Interactions*, 29(4), 315-342.
- SCHAMPEL, James H. (1993). "Change in Material Capabilities and the Onset of War: A Dyadic Approach". *International Studies Quarterly*, 37(4), 395-408.
- SINGER, J David, BREMER, Stuart, STUCKEY, John. (1972). "Capability distribution, uncertainty, and major power war, 1820-1965". *Peace, war, and numbers*, 19, 48.
- TAMMEN, Ronald L, Kugler, Jacek. (2006). "Power transition and China-US conflicts". *The Chinese Journal of International Politics*, 1(1), 35-55.
- TAMMEN, Ronald L. (2003). "Power Transition Theory and the Rise of China AU - Lemke, Douglas". *International Interactions*, 29(4), 269-271.
- TAMMEN, Ronald, KUGLER, Jacek, LEMKE, Douglas (2017). Foundations of Power Transition Theory. In *Oxford Research Encyclopedia of Politics* Thompson, William R. (2009). *Systemic transitions: past, present, and future*: Springer.

- THOMPSON, William R. (1983). "Uneven Economic Growth, Systemic Challenges, and Global Wars". *International Studies Quarterly*, 27(3), 341-355.
- TOFT, M. Duffy. (2002). "Indivisible territory, geographic concentration, and ethnic war". *Security Studies*, 12(2), 82-119.
- VASQUEZ, John A. (1986). "Capability, Types of War, Peace". *The Western Political Quarterly*, 39(2), 313-327.
- VASQUEZ, John A. (2004). "The Probability of War, 1816-1992". *International Studies Quarterly*, 48(1), 1-27.
- VASQUEZ, John A. (2009). *The War Puzzle*. New York: Cambridge University Press.
- VASQUEZ, John, Henahan, Marie T. (2001). "Territorial Disputes and the Probability of War, 1816-1992". *Journal of Peace Research*, 38(2), 123-138.
- WALTZ, Kenneth Neal. (2010). *Theory of international politics*: Waveland Press.
- WALTZ, Kenneth Neal. (2001). *Man, the state, and war: A theoretical analysis*: Columbia University Press.
- WEEDE, Erich. (2003). "China and Russia: On the rise and decline of two nations". *International Interactions*, 29(4), 343-364.
- YEŞİLADA, Birol Ali, Tanrıkulu, Osman Göktuğ. (2016). "Regional Power Transition and the Future of Turkey". *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 13(52), 23-46.
- ZAGARE, Frank C. (2007). "Toward a unified theory of interstate conflict". *International Interactions*, 33(3), 305-327.
- ZHU, Zhiqun. (2006). *US-China relations in the 21st century: Power transition and peace*: Routledge.